КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

СОВЕТСКИ РАКЕТНИ КОСМИЧЕСКИ ТЕХНИКА КЕРДА КОТАЛО!

Дунен тӀа эггара хьалха космически аппараташ орбите автоматически вӀашагӀъювзаялар

Масса а мехкашкара пролетареш, вӀашагӀкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союзан Коммунистически партин Нохч-ГӀалгӀайн обкоман Нохч-ГӀалгӀайн АССР Лаккхехьарчу Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 130 (4455). ЕРА, 2 ноябрь, 1967 шу. Мах 2 кап.

ОКТЯБРА БАЙРАКХА КӀАЛ

М. АБУБАКАРОВ,
КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома секретарь

Хала, ма воаккхаш бола болх, цхьаькха тайпа политически бокъо ца хилар, кхеа, боадо — иштта дар Нохч-ГӀалгӀайчен ахархочуи вахар Сийлахь-Йоккха Октябрьски социалистически революци хилалехьа. Лоамашка бахача нахах 90 процент лаьтта вӀалла доацаш бар, хӀаьта шаьрача моттигашка бахарех кӀезига лаьтташ дола ахархой 77 процент бар.

Лоамашка бахача наха хӀара маӀача сага 0.2 — 0.3 дистан лаьтта кхоачар, хӀаьта шаьрача ялача районашка — 1.2 — 1.6 дистан. Моцалла на боӀр духьа кӀаьхийча нахагара йоалах лаьтта мийле дезаш, дукхха рента текха дезаш, хала балхаш де а пачхьа еза налогаш текха а езаш бар.

Кагийча, декъаленнача ахархой боахамий технически база вӀалла а яцар. Юкъера лаьрхӀача 4 цӀенна кхоачача товрий цхьан нохарах, цхьан мангах, кхаь цӀенна кхочача балха эиъ хьайбах латташ яр еррига «сапрговооруженность».

1918 шера 196 эзар чений ялата, 3,3 эзар тонн гезарий, 30 эзар тонн коартолий йоаккхар ахархой боахамаша. Из яр лаьттанара йоалаш хинна керттера продукци.

Болдлой классо, къахьетача ахархошна цхьоагӀо а йолаш. Коммунистически парте кулгалде лоаттабаьча, 1917 шера сийлахь-йоккхача коталонна чакхбаьннача революционни къовсамо керлача нахарга, материальни духовни низаш тоаладерга бода никъ хьабийллар ахархошта.

Ахархой кагий товарни экономикагара социалистическичунга боларе керттера этапаш, закономерносташ, принципаш белгалъеш йолча В. И. Ленина оттаьча кооперативни планаш хьалхале а лелаеш. 1927 шера хиннача ВКП(б) XV-ча съезде декъаленна ахархой боахамаш кӀезигкӀезига доахаш йоккхача социалистически производства наькъа тӀа дахара тӀаберзабаь никъ белгалбир. Цкъ маӀан дар экономически отношенешка. ахархой дерригача нахаре сийлахь-йоккха революци яр. Мехка берригача ахархошна цхьана коллективизаце наькъа тӀа яьлар Нохч-ГӀалгӀайчен юрташ а.

1928 шере а коллективни формаша тулаьцар Нохч-ГӀалгӀайчен боахамех 1,3 процент. 1929 шера — 7,5 процент. 1930 шера — 14 процент. 1933 шера — 32 процент. 1936 шера — 85 процент. 1936 шерале керттерча дакъе коллективизаци яь яьлар юрта боахаме, тӀаьта цун зарда тӀа, класс хилара тарра, дӀаьхкар кулачество.

Хьалхара пятилетка чакхйоалача хана (1933 шера) Нохч-ГӀалгӀайчено дӀаденнача дерригача ялата юкъе общественни секторо лаьца дакъа 72 процент хилар.

Юрта боахама социалистически эргало еча толам баккхара новкъостал дир партен Советски пачхьалкхеной юрта чакхдаьхача лоархӀамерча гӀулакхаша. Эггара хьалха юкъейоалайко хӀара гектара тӀара ялат кийчаро принцип. колхозни торговли йоаржайир. Цу дакъе кӀезигача лоархӀаме хилакзар колхозий доалахье, ший лоархӀамга диллача, пачхаьалкхенчунна ниисъеш дола 1932 шера 7-ча августе арадаьнна социалистически доалахье лорадерах дола закон.

Колхозни вахар хьалхеча лаьтта лелаеча къахьетамхой хьинар айдара бокхача лоархӀаме хилар колхозахой-ударникий Еррига юкъари хьалхарен шоллагӀон съездаш.

Колхозни строй хоархӀамерча документ, дохаргдоаца закон а хинна дӀаргта долча юртбоахама артела кердача примерни Устава проект II-ча съезде тӀаийкачуя тӀехьагӀа боккха бола бир республика партийни организаце из наха дӀадовзийташ. Устава тӀа яр шоаш маррра йола Ленина указанеш. Коллективни боахамо лерхӀараш кӀоарга хьахьокхаш дар Устав. Республикерча дукхха а дукхагӀа болча колхозахоша къоабалдаь тӀаийцар Устав, хӀаьта 1937 шерале 480 колхозах 400 колхозо шоай балха лараме диллар из.

Цу хӀанале дукха чӀоагӀъеннаяр колхозаш. Царех дукхагӀа яраша чӀоагӀа шин болар. Колхозий керттера средстваш 1933 шера дешӀ 1936 шерага кхаччалда 1,5 миллион сомагара 200 миллион сомагӀа кхаьчар (мыхий къаьнарча масштабах лаьрхӀача). Колхозашта дӀаделар оахана лаьттай 309 эзар гектар.

Партийни организаце кулгалла юрташка хьалхьура производства новатораш. 1935 шера хӀара гектара тӀа 40 центнер хьажкӀаш кхейир Сулейманов Йоаус. Еррригача республике из цаӀ мара цу тайпара бригадир вацар, хӀаьта 1936 шера 200 бригадеш алехки яр хӀара гектара тӀара 50 центнер сеагӀа хьажкӀаш яьха.

1936 шера шерра социалистически яхь йоаржаир баьхан долаш Чеберлоевски района Орджоникидзе цӀерагӀча хьайбаш лелаечa артелерча жа Iуно-орденоносеца Кужумов ТӀахӀира хӀара 100 жийна тӀехьа цхьаккха на белийташ 120 Iаьхар хьалихебир. Ножай-Юрта района Димитрова цӀерагӀча колхоза доярка Берикова Биле 14 Iатта тӀехьа 14 Iаснит хьаликедир, шера юкъера лаьрхӀача хӀара Iаттагара 2313 литр шурий яьккхар, областе юкъера лаьрхӀача яьккхар 700 литр мара ца хиннача метте, хӀаьта цу района Кирова цӀерагӀча колхозерча доярка 14 Iаттах хӀаранегара 2200 литр шурий яьккхар. иштта дерригача Iаьсий цхьаккха тӀехьара ца доалийташ хьал а кхедаь.

Уж бар цу хана колхозашка юртбоахама культурий лакха хьувкъам кхебаран общественни хьайбай продуктивность лакхъяран лоаттабаьча къовсаме никъ сийдабаьха мангаш.

Къахьегаме лакха хьокхамаш даьхар Халухаева, Кужулова, Андрейчука, Чеселова, социалистически юрта боахама дукхача хьича къахьегамхоша. Царех дукххачарна правительственни совгӀаташ деннах.

Юрта боахаме доккхий хувцамаш хиннад тӀом хьалехьарча пятилеткай шерашка. Сийлахь-боккха Дай-мехка тӀом болабалале хьалхагӀа, 1940 шера республике яр 12 совхоз, 437 колхоз, 20 машинно-тракторни станци. Колхозаша чулоацар ахархой дерригача боахамех 78,8

(Йистедоалар 2-ча агӀо тӀа).

> Довзаргдоацаш эргадаьннад ах бӀаь шера мехка а Нохч-ГӀалгӀайчен а юртбоахама сурт. Геттара доккхий хувцамаш даьд юртбоахаме мартовски Пленум хинначул тӀехьагӀа, Октябра 50 шу дизара сийна ньржача социалистически яхье. Укх номер тӀа дувц советски Iаьдал латтача шерашка хьахиннача вай республика боккхача механизированни юртбоахамах.

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНИ АКТИВА СОБРАНИ

Самардийнахьа КПСС обкома политпросвещене цӀагӀа Нохч-ГӀалгӀай республика партийни организаце актива собрани хилар. «КПСС ЦК сентябрьски (1967 ш.) Пленума итогех иле шера цлан хана хьалха хьовчашъелга вӀаштӀехьдаккхара хьакъехьарча областной партийни организаце деккарехь» доклад йир парте обкома секретара нов. С. С. Апряткина.

Цуя тӀехьагӀа доклад йийкар активе дакъа лоацаш хиннараша. Пренешка къамаьл дир Грозненски парте горкома секретара А. Я. Давыдова, облсовпрофа председатела С. С. Сидельникова, КПСС Гудермесски горкома секретара У. А. Исмаилова, Грозненски юртбоахама производственни управление керттерча агронома Е. Н. Изварина, «Старогрознефть» ППУ начальника И. И. Иванова, Грозненски машиннаькъа отделене керттерча инженера А. А. Пехомцева, КПСС Малгобекски горкома секретара Б. М. Бузуртанова, «Чечингстройтранс» яхача автотранспортни производственни объединене № 1 йолча гаража-филиала шофера И. И. Мигонина.

Областной партийни активе гулбеннараша дийцача дешах сецам тӀаийцар.

Собранех йола отчет газета тӀа кепатохартья.

Нов. О. С. БЕЛЯЕВА НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Дукхача шерашка партийни органашка беркате болх барах а ваьча дийнахьа денз 50 шу даларца дувзаденна а Нохч-ГӀалгӀай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла.

Беляев Олег Семеновичa — КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома организационно-партийни балха отдела заведующена.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

гор. Грозный,
1967 шера 31 октябрь.

КОСМОС КАРАЕРЗАЕЧАРА КЕРДА КОТАЛО

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТАГА
СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМАГА
СССР МИНИСТРИЯ СОВЕТАГА

Оаха, «Космос-186», «Космос-188» яха Лаьттан искусственни ши спутник хьаечей сигалйохийтачеи дакъа лоацаш хиннача Iилмахоша, конструкторашa, инженерашa, техникаша, болхлоша КПСС Центральни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага дӀахойт дунен тӀа эггара хьалха орбита тӀа космически кема автоматически вӀашагӀдувзари вӀашагӀкъовстадари толаме чакхдаьккха хилар.

Тхона, берригача советски наха а сама, дика хет, космос караерзаяра гӀулакхa юкъе вай социалистически Даьхено карагӀдаьнна тӀехдаьнна доккха хӀама Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дузаш вӀаштӀехьдалар. Космически аре карерзаяра даькъе советски Iилман техникая башха-дика толамаш даха вӀаштӀехьдаьнад социалистически строй, дерригача советски халкъо турпала къахьегар, вай партен Советски правительствон цӀакха а кӀаьа на луш йоакхой теркож еш хилар баьхал дилаш.

Советски Iилманеи техникаеи керда карагӀдаьнар Советски Iаьдала 50 шу дизара хетаду оаха.

Оаха КПСС Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета дош лу, космически аре дӀахо маьшара гӀулакхашта караерзаяра чоалхане деккараш кхоачашдеи дӀахо а болх бергхиларах, башха-дика кхоане — коммунизм баьхан доаш хьинар на кхолеш къахьегаргдаьрах!

«КОСМОС-186», «КОСМОС-188» ЯХА ЛАЬТТАН ИСКУССТВЕННИ СПУТНИКАШ ХЬАЕЧЕИ ТӀЕХЪЯЬННА ЛОАРХӀАМЕРА ӀИЛМА-ТЕХНИЧЕСКИ ЭКСПЕРИМЕНТ ЧАКХЙОАККХАЧЕИ ДАКЪА ЛОАЦАШ ХИННАЧА ӀИЛМАХОШКЕИ КОНСТРУКТОРАШКЕИ, ИНЖЕНЕРАШКА, ЕРРИГАЧА КОЛЛЕКТИВАШКА А ОРГАНИЗАЦЕШКА А

Деза новкъостий!

КПСС ЦК-ас, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дег тӀара даькъала буви «Космос-186», «Космос-188» яха Лаьттан искусственни спутникаш хьаеча, сигалйохийтача, тохкача дакъа лоацаш хинна Iилмахой, конструктораш, инженераш, техникаш, болхлой, еррига коллективаши организацеш.

Маьшара гӀулакхашта космос караерзаяра даькъе керда тӀехъяьннa йоккха котало яьккхай вай советски Даьхено.

Лаьттан искусственни спутникаш дунен тӀа эггара хьалха орбите вӀашагӀъювзари вӀашагӀкъоастаяри — Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дузаш Советски Даьхена кийчлаь дизза дола совгӀат.

Космос карерзаеча яьккхача кердача коталоно, планеташта юкъе лелача Венера-4» яхача автоматически станце толаме баьна наькъо а сина, тешал ду советски Iилмеи техникеи дӀахо дегӀадара. Прогрессивни нах доаладамаш цӀаькха а тийшар Советски Iаьдала шерашка вай халкъо башха-дика толамаш даькъа хьарах. Уж хӀамаш карагӀдалар — вай Даьхе лоацача исторически хана чуьхь дерригача дунен прогрессивна керте а яьша йола, яиз бола держава а яь дӀаоттаьча советски халкъо ший хьинар на кходеш къахьегарах хьахиннар.

Советски наха дег тӀара мовршал лу «Космос-186», «Космос-188» яха башха-дика искусственни спутникаш хьаьчеи космосе шийна цийсса ил цхьаькха йоаца эксперимент яьчеи сийлахьча Iилмахошка, конструкторашка, инженерашка, техникашка, болхлошка.

ДӀахо а толамаш доахалда шаш, деза новкъостий, маьршача гӀулакхашта космос караерзаеча, КПСС XXIII-ча съезде хьалхашка оттадаь деккараш кхоачашдеча.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ | СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ | СССР МИНИСТРИИ СОВЕТ

ТАСС-а ХОАМ

1962 шера 16-ча марта ТАСС-о хьакхайкаьча программага хьежа космически арена дӀахо тохкамаш дара а космически аппаратий конструкце кердача системашта элементашта обработка яра а тахан, 1967 шера 30-ча октябре, Советски Союзе сигалъхийтай «Космос-188» яха Лаьттан искусственни спутник.

Спутник орбита тӀа яьккхай укх тайпара параметраш а йолаш:

— юкъхьанна гобоаккха хе 88,97 минут;

— Лаьттан тӀехен тӀара эггара гаьнагӀа йола ниъ (апогей) 276 километр;

— Лаьттан тӀехен тӀара эггара гаргагӀа йола ниъ (перигей) 200 километр;

— орбита оагӀора ластар 51,68 градус.

Московски ханах 12 сахьати 20 минути яьлча орбите автоматически вӀаши дегӀала йигай «Космос-188» кхеи 1967 шера 27-ча октябре сигалъяхийта «Космос-186» яхеи Лаьттан искусственни спутникаш.

«Космос-188» яха искусственни спутник орбита тӀа яьнначул тӀехьагӀа, къаьстта шоай тайпарча вӀаши гаргаяхара системашцеи вӀашагӀтассара узлашцеи кийчъяьйолча шинна а спутнико массеси чоалхане маневр яьй космически арене. Шаккхе спутник вӀаши автоматически лохаш хиннай, вӀаши гаргаихай, вӀашкаехай, тӀаккха айхха вӀаши дегӀала яхай. ВӀаши лахаро, гаргаяхара, дегӀала яхара процессаш чакхъяьхай спутникаш тӀа оттаьча къаьстта шоай тайпарча радиотехнически средствайи счетно-решающи устройствайи новкъосталца.

Аппараташ вӀаши дегӀала яхара телевизионни сурт а хӀаьта иштта телеметрически информаци а Лаьттан тӀа Iочутийнай радиотелевизионни установкашцеи телеметрически системашцеи, лаьттан тӀарча пунктий сето хьаийяьй.

ДӀахо орбите гӀолла цхьана шоай никъ беш я айхха вӀаши дегӀала йига «Космос-186», «Космос-188» яха искусственни спутникаш. Телеметрически информаце даннеех, спутникаш тӀа латта еррига системаши аппаратуреи боаррамагӀа болх беш я.

Космически аппараташ орбите автоматически вӀаши дегӀала йигара чоалхане Iилма-технически проблема къоастаьй советски Iилмахоша, конструкторашa, инженерашa. Цо шерра перспективаш хьаела космически ареннех планеташтеи цоалханера а массо оагӀорахьара а тохкамаш де низ кхоачаш йола йоккхий Iилман космически станцеш орбита тӀа яхара.

Лаьттан искусственни ши спутник историе чуьхь эггара хьалха орбита тӀа автоматически вӀаши дегӀала йигар — Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дуза еза юбилей гаргаккхачаш советски Iилмеи техникеи баьккха керда баккхадика толам.

* * *

1967 шера 30-ча октябре дӀахо а кхаь сахьатан 30 минутах вӀаши дегӀала яха я йолаш орбите гӀолла шоай никъ баьб спутникаша Iилма-технически тохкамий программа кхоачашъяра.

30-ча октябре московски хана 15 сахьати 50 минути яьлча Лаьттан тӀара еннача командах автоматически вӀашагӀкъоастаяьй искусственни спутникаш.

«Космос-186», «Космос-188» яха спутникаш вӀашагӀкъоастаяра процесс Лаьттан тӀа Iочутийнай телевизионни хьычен системай новкъосталца.

Спутникаш тӀа латтача двигательни установкай новкъосталца уж вӀашагӀкъоастаьчул тӀехьагӀа цхьа ха яьннача гӀолла шаккхе спутник тайп-тайпарча орбиташ тӀа яьхар.

Спутникаш вӀашагӀкъоастаяра а дӀахо маневрированни яра а процесс чакхйоаккхилга Iахаидеш йолча еррригача системаша боаррамагӀа беах баьб. Лаьттан искусственни спутникаш вӀаши лахара, гаргаяхара, дегӀала яхара, вӀашагӀкъоастаяра автоматически процессий программа орбита тӀа чакхъяьннaчул тӀехьагӀа «Космос-186», «Космос-188» яха спутникаш дӀахо шоай никъ беш космически аре тохкаш я.

ТАХАНАРА АЗЕРБАЙДЖАНСКИ ССР

Сумгаитски синтетически каучука завода участникаш цаӀ.

В. Пашенной сурт. ТАСС фотохроника.

ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ ОРДЕН ОТТАЯРАХ ДОЛА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо сецам бу:

1. Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50-гӀа шу дизар сийлахьа белгалдара Октябрьски революце орден оттае.
2. Октябрьски революце ордена статут чӀоагӀъе.
3. Октябрьски революце ордена белгалонаш чӀоагӀъе.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1967 ш. 31 октябрь.

ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ ОРДЕНА СТАТУТ

1. Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50-гӀа шу дизар сийлахьа белгалдара Октябрьски революце орден оттаьй.

2. Октябрьски революце орден тел СССР гражданашта, предприятешта, учреждениешта, организацешта, къахьегамхой кхыча коллективашта, эскара доакъошта соединенешта, хӀаьта иштта республикашта, крайшта, областашта, городашта.

Октябрьски революце орден тела йиш я кхыча мехкий гражданашта а.

3. Октябрьски революце орден тел: хьинаре революционни болх барах, Советски Iаьдал оттадара а чӀоагӀдара а юкъе доккха дакъа лацарах;

социализм хьалъьчеи коммунизм хьалъечеи тӀехдаьнна доккхий гӀулакхаш дарах;

халкъа боахам, Iилма, культура дегӀаккхувлара даькъе тӀехдаьнна доккхий хӀамаш карагӀдувларах;

Советски пачхьалкхен моастагӀашцарча тӀемашка къаьстта а чӀоагӀа майрали къонахчали долаш хиларах;

Советски пачхьалкхен оборонни низ чӀоагӀбара тӀехдаьнна доккхий гӀулакхаш дарах;

къаьстта а чӀоагӀа беркате пачхьалкхени общественни болх барах;

Советски Союзен кхыча пачхьалкхенийи халкъий массе а оагӀорахьари доттагӀала бувзамаш чӀоагӀдарай кӀоаргдарай, халкъашта юкъе машар чӀоагӀбара тӀаберзабаь хьинаре бола барах.

4. Октябрьски революце орден наькха аьрда оагӀора Ленина ордена дӀахо йоаллаю.

5. Октябрьски революце орден еннар венначул тӀехьагӀа цун дезалга юс из.

ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ ОРДЕНА БЕЛГАЛОНАШ

Октябрьски революце орден хьаэ дотох, хӀаьта маьлха эланарий каперча дото пхисаберга фона тӀарча дошо бос болча, цӀе сир даькккача пхе саьнарча седкъа кулехьа а я из.

Пхи са болча сир даьккхача седкъа лакхехьарча даькъе оттадаьа шин мугӀарагӀа «Октябрьская революция» яха йоазув а долаш йолча цӀе сир даьккхача байракха сурт.

Седкъана юкъе а «Аврора» яхача крейсера сурт тӀадола дото пхисабарг. Пхисабарга тайп-тайпарча беса яхара хий даьккхал.

Ордена лохехьарча даькъе дошо марси жӀови йиллай.

Ордена боарам вӀаший духьаларча гирлаьккхача седкъа йистошта юкъе 43 мм. хулаш ба.

Орден Iургах чаьхьаьйе... тана дӀахотт 24 мм. шорал дола цӀе бос дена чилла низа тӀаделлача пхи са болча колодкилтах. Юкъе гӀолла низа дӀоаххала додаш сигала беса ра цхи таха да.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА ОКТЯБРЬСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕВОЛЮЦЕ 50 ШУ ДИЗАРЦА ДУВЗАДЕННА АМНИСТИ ЯРАХ ДОЛА

СССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизарца дувзаденна, социалистически гуманизма принципашка хьежа амнисти е мегаргйолаш лоарӀ СССР Лакхехьарча Совета Президиумо боккхача общественни кхераме доаца зуламаш дукхьашха даьча а дакхча оамалацащеи мерза къахьегарцеи общественна хьалхашка шоашта тӀера бехк дӀабаккха тӀерташ шоаш хилар хьакъехкхача а гражданашта.

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо сецам бу:

1. Шин шерага кхаччалца набахта бахка судаш яь е набахта бохкарца дувзадаланза дола таIазараш даь бола нах мукъабоалийталба.

2. Пхе шерага кхаччалца лийца боахкабе судаш яь бола нах мукъабоалийталба:

а) Советски Даьхе лораеш баьча тӀем тӀа дакъа лацарах СССР орденашеи медалашеи енна бола нах а хӀаьта иштта тӀем тӀа хаьна инвалидаш а;

б) 17 шерал тӀех ха йоаццаш бераш дола кхалнах а берах бола кхалнах а;

в) 60 шерал тӀех за яьнна маIанахи 55 шерал тӀех ха яьнна кхалнахи;

г) 16 шерага кхачалехьа зулам даь бола нах;

д) цахоаш зуламаш дувлийта бола нах.

3. Ер Указ арадаллалца яккхаза йисача ханах ниисса ах дакъа тӀера дӀайоккхийла шин шерал лакхехьа судаш яь болча наха.

4. Соца а даь производствана юкъера дӀадоахалда следстве мел лола дешаш а судаш хьажанза дяса, ер Указ арадалалехьа даьча зуламех дола, законагӀа набахта яккха шин шерага кхаччалча суд е е набахта ха яккхе сэаш доаца таIазар де доагӀаш дола дешаш а, хӀаьта иштта законагӀа пхе шерага кхаччалча набахта яккха ха тоха оттаь, укх Указа 2-ча статья тӀа белгалбаьхача наха даьча зуламах дола дешаш а.

Ер Указ арадалалехьа даьча, законагӀа шин шерал тӀех набахта яккха ха тоха оттаь долча зуламий хьакъехьарча а хӀаьта иштта укх Указа 2-ча статья тӀа белгалбаьхача наха даьча, законагӀа пхе шерал тӀех набахта яккха ха тоха оттаь долча зуламий хьакъехьарча а дешашта амниста яларах дола дош судо къоастаду укх Указа 1, 2, 3-ча статьяшка хьежжа.

5. Кхы тӀа а лед долча. Iобахьийтари дӀабахийтари сацца долча таIазарах мукъабоалийталба укх Указа 1, 2, 3-ча статьяшка белгалбаьха нах.

6. Амнисте ма хулайтийла укх наха:

а) пачхьалкхен лоархӀамера къаьстта кхераме дола зуламаш а хӀаьта иштта «Пачхьалкхен зуламаш дарах долча уголовни бехктокхама хьакъехьарча» СССР Закона 14, 14-1, 15, 16, 17, 23, 24, 25-ча статьяшка, «Воински зуламаш дарах болча уголовни бехктокхама хьакъехьарча» СССР Закона 2-ча статьей «А» а «Б» пункташка, 4-ча статья тӀа, 5-ча статьей «А» пункта тӀа, 11-ча статьей «А» а «В» пункташка, 19-ча статьей «Д» пункта тӀа, 21-ча статьей «А» а «В» а пункташка белгалдаьха зуламаш а дарах набахта яккха судамаш яь болча наха;

б) Хоашшехьа а саг верах судаш яь болча наха, лоравалар тӀехдаьккха а-сов чӀоагӀа дега бохам хинна а саг вергара дӀайийкхача, хоашшехьа а дегӀа доккха айп дарах, лоравалар сов тӀехдаьккха е сов чӀоагӀа дега бохам хинна айп дартара дӀайийкхача милице болхо е халкъа дружинник ве гӀортарах; низагӀа сацхьувзарах; пачхьалкхен общественни доалатье шоалагӀа е доккхайча е къаьстта доккхийча боарамашка лечкъаярах; дувлаш дола герз, гӀема кхоачам е желташ йола веществаш лечкъаярах; дош дар; къовл дар; цкъа лечкъаь ца Iеш гражданий шоай шолахьара тӀамаш лечкъаярах; кхаь зударах, кхаь баларах е кхаь луча-зача юкъарча лелаларах; хаки хулиганал лелаларах, цхьана вӀашагӀа а кхийта общественни порядок чӀоагӀа техкоеш йола гӀулакхаш вӀаштӀехьдахарах е цавна юкъе хьинаре дакъа лацарах; наркотически веществаш дийчарах, йочкарах, е кхайокхар духьа эдарах, кхенза дола бераш зуламерча гӀулакхашта юкъеоарах судамаш яьча наха;

в) къаьстта кхераме лаьохIача рецидивисташта а тӀаьта иштта хоашшехьа а зуламаш дарах хьалхагӀа набахта ца яккха судамаш яь хинна а хинна боахкаш хинаш ялара хьисапе дарна таIазар даь дола зуламаш хоашшехьа а цӀаькха юха даьча а наха;

г) лийца баьхачара судо теха хи яьккха белалехьа амнистех, тешт дарах, условно-хинал тьалха е кхыча бахьанех хьалхагӀа мукъабоалийта хинна а шоашта хоашше юха а зулам даь а болча наха;

д) шоашта даь таIазар тохкаш боахкача хана даим режим телхараша.

7. ТаIазар ца деш мукъабоалийталба ер Указ арадалалехьа административни порядках гӀаIазар деш дола зуламаш даь бола нах, нагахьа сапна дикана оамалца шоашкара хьокхам телвшн тешаме къахьегаш уж хинна бале.

8. Ер Указ чӀоагӀденнарг лоаргӀ кепатеха арадаьккхача дийнахьа денз.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1967 ш. 31 октябрь.

ДЕГIАБОАГIАШ А ТОАЛУШ А ЛАТТ

ХIАРА ДИ—ТОЛАМ

Укх деношка Орджоникидзевски станицерча культура ЦIагIа хьагулбелар Сунженски района массайолча юрташкара колхозхой. ЧоагIа дог гIоздаьнна бар юртбоахама къахьегамхой: КПСС ЦК, СССР Лаькхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС памятни байракх еннача республика боахамашта юкъе я цу района «XIX партсъезда» цIерагIа колхоз. Совета Iаьдала 50 шу дизара сийна яьржача социалистически яхье котбаьннача цу боахама коллектива сий деш торжественни сайре йир.

Колхоза парткома секретара Г. А. Кима ловцаш даха баьккарашта бархал а аьнна доклад е доаI лу республика Министрий Совета председатела М. Г. Габрбековна. Вай мехка ах бIаь шера баьча исторически наькъах лаьца дуаш докладчика юхьланца. ДIахо цо дуаш памятни байракх яьккхача колхозах лаьца.

Дехкий декхараш тIанийцадар укх шера колхозоша. Уж кхоачашдара совхка гурахьа беррига низ тIабахийтар укхаза юртбоахама культурай хьувкъами лаьтта леладара культурен лакхъара.

Планах гектара тIа 21 центнер лакха езача, шоай торенаш тахка а техка 26 центнер гурахьа дуэ лаьт чуда лаьрхIар колхозхоша. Цу гIулакха тIабаккийтар беррига терком. Агротехнически бокъонаша дIадехкача тайпара гIулакх дир лаьттанна, цудухьа хьахиннача тахан — Сийлахь-боккхача Октябра шей тIекхоачача деношка дог гIоздах пай массане. Сохкарчул дуккха лакхагIа ба укх шера гурахьа дийначa ялатий хьувкъам. ХIара гектара тIара 26,8 центнер чу а яьхаш Лаьхен амбарашка чутессад 155118 центнер ялат (хьажкIа боацаш). Цишта ялат хинна дагалагIац колхоза къоаношта а. Укх тIеххьарча кхаь-диъ шера гектара тIара чуяна ка болча ялатий хьувкъам шоза лаккхенна. Геттара дика хьувкъаьй боахама гидуаргаш хIара гектара тIара планах 10,2 центнер лакха езача 15,2 центнер чуеннай гидуаргий. Из бокха толам ба. Дукха дац республике цишта гидуаргаш хьувкъань боахамаш.

Колхозе дукха ба цIи хеза къахьегамхой. Царна юкъе белгалабоагIа дикагIбараш. Механизатора Петр Лазовойя укх шера шийй комбайнаца 261 гектара тIара ялаташ чу а ийца 6341 центнер ялат аьрзал. Хьокхаме да хьакхаьч долавеча Иван Поленниковен, Михаила Гайдовен лаьха толамаш а. Планах 2200 хьакха кхаьба дIаяла еаар, хIаьта цар хьалкхеаьраш 2472 я. Цу тайпара дика къахьегаш бола нах дукха ба колхозе.

Цишта растениеводство дегIаяро интенсивно дегIакхуьй хьайбай боахам а. Доакъара баж чIоагIа па хилча хьайбай боахаме толамаш доахалургдоацилга дика кхетадаьд колхозхоша.

ДIаьлача аккала дика вIаштIехьаьккха лелайир мошача доакъара конвейер. Цу гIулакхо торе хилийтар тхьаь итт эзар центнер шура якха а пачхьалкхенга пи йоккхара шера план кхийтталагIа октябрь тIакхоачаш кхоачашъе а. Цишта тIеххоачашъяй кхыйола хьайбай продукташ йоккхара план а.

Юртбоахама продукташ шучча хьалкхенна дукхагIа дIаялара совгIа, царга дIабода мах лахбара бокха теркам тIабахийтаб колхоза правлене. Цу гIулакха лоархIаме лоархI еррнгача юртбоахама хадагIйолча процессашта механизаци еза. ХIанз фермашка кхо эрдолакхача, доакъар дуллача дерригача балхашта механизаци яьй, автопоилкаш я. Из бахьан долаш дIадахача шерага дилача дикка лохденнал хьайбай продукташ яхарга дIаходар. Цудухьа дукхьал укх дIабахача юбилейни шерарча пйс бетта колхоза ийца пайда кхаь миллиона совгIа ба.

Юхьанца социалистически яхье котбаьннарашта довца а баьккха КПСС ЦК, Лаькхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС цийна тIадиллара колхоза никалашта памятни байракх дIалу нов. Габрбекова.

Цул тIехьагIа доаш оа колхоза председатела декхараш кхоачашдеча Н. Ф. Трепачко. Цо беррнгача колхозхой цIерагI чIоагIа баркал оал хьамсарча Коммунистически партена, цун Центральни Комитета, Советски правительствана юбилейни шера шоай къахьегама седла довиха сий лараш. Цхьабакъла карагIдаьннача кхоачамбаь сатийна Iе дага йиц тха колхозхой, йоах нов. Трепачкос. Ер шу чакхдалалеьа декхар ловцаш кхы а 1 эзар тонн ялат, 30 тонн дулх, 500 тонн шура, 100 эзар фуъ, 200 тонн бьцадаараш декхаргда оаза Лаьхента.

Совета Iаьдал 50 шу диэарна яьржача социалистически яхье котбаьннараш даькъала бийцар парте Сунженски района хьалхарча секретара нов. Варлашкина, Социалистически Къахьегама Турпала «Победа» яхача колхоза председатела В. И. Емельянова. Цишта уж даькъала буйцаш къамаьлаш дир лоаллахарча районашкара баьхача векалаша парте Наьсарен райкома хьалхарча секретара С. Д. Полоева, парте Ачхой-Мартана райкома хьалхарча секретара В. Ф. Русина, кхыбараша.

Т. АРЧАКОВ,
спецкор.

Сурта тIа: Нохч-ГIалгIай Министрий Совета председатель М. Г. Габрбеков Сунженски района «XIX партсъезда цIерагIча» колхоза векалашта памятни юбилейни байракх дIалуш ва.

СЕЛХАНИ ТАХАНИ

РЕВОЛЮЦИ яьалехьа Нохч-ГIалгIай чу массаз дакъа къамаш керттерча даькъе юрта боахама лелабеш хиниаб. Цхьабакъда, царех дукхагIа барий лаьттен цуцнй болх бе кечалаш яцар.

Сийлахь-боккхача Октябрьски социалистически революце социальни колониальни Iазап тIера дIакхоссарга йода никъ бIллар Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхошта.

1918 шера 28-ча мае Тирка йистерча халкъаьй съезда кхоталагIча сесс тIанийцача революце тIа аьнна: Лаьтта, цун чехаш, лаьу кхыдоаа Iалам рузкъа къахьегача наькъа доалахьа хулта дIадоаккхалда Терски областе. Дерригa лаьтташ цхьакхa хьеш боацаш Терски области лаьттанца къахьегача хьалкъа кара гIоалда... Эттара хьалха лаьтташа Iалашбу доам бака лаьтташ доаца нах...

Лаьттай даьнтен кулакаштен хIара шера телаш хинна ах миллион сом ахча тIера даькхар нохчашта, гIалгIашта, кхыча къаьча наха. Кхы тIа а 130 эзар гектар дикача лаьттай кхьчар Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхошта. Цунна чIагIдир нохч-гIалгIай къахьегача ахархошцара грозненски болхлой класса цхьоагIо.

1920 шеррехье а хьахила йолаелар Нохч-ГIалгIай чу коммунаш юртбоахама артелаш. 1920 шера 1-ча июне Слепцовски станице хиннача гражданий собране вIашагIьеллар юртбоахама коммуна «ЦхьоалагIа Терски къахьегама коммуна» аьнна цIи а болаш.

Цхьабакъда 1920 шера хьахила йолаенна коммунаш шера дIадржаш хиланзар. юртбоахама производстве пар кооперативни юкъ йолаьвле а. Нохчийн ГIалгIайн автономни областашка производство юкъара ерзарам производства средстваьта лелаш общественни доалахье чIоагIъерам боккхача лоархIаме яр цхьана лаьтташ лелададара товариществаши (ТОЗ-аш) машинни товариществаши.

Нохчий Автономни областе 1924 шера дена хьахила йолаелар цхьана лаьтта лелададара товариществаш. 1924 шера вIашагIъехлар «Трудовая Чечня» яха ТОЗ, 1925 шера — «Красный хлебороб» яха Бено-Юртовски ТОЗ, 1926 шера — Доха-Йоврера «Трудовой чеченец», «ЗIамигача АтагIара «Свет», кхыдараш санна йоза ТОЗ-аш. 1928 шера 944 цIа юкъе а долаш йола 30 толп 18 цIа чудоагIа кхьа юртбоахама артели яр Нохчийче.

1925 шера ТОЗ-аш хьахила йолаелар ГIалгIашкахьа а. 1928 шера ГIалгIашкахьа вIашагIъехкар, масала, 8-ча Марта цIерагIа Яндарера, «Женский труд» яха Наьсар-Бертера, «Женская взаимопомощь» яха СурхотIара, кхыдараш санна йола ТОЗ-аш. ГIалгIашкахьара цхьайола ТОЗ-аш алхха кхаьнах шира юкъе боацаш яр.

Нохч-ГIалгIайчен ахархошта кооперировани яра боккхача лоархIаме хилар юртбоахама товариществаш, къаьстта а кредитни функцеш болаш хинна товариществаш. Масала, 1928 шера Нохчашкахьа кредитни товариществашта юкъе дар 6609 цIа, хIаьта ГIалгIашкахьа — 5619 цIа. 1927 шера машинни ялх товарищество яр Нохчашкахьа 280 цIа чудоагIаш.

Советски пачхьалкхено Iалаьмате доккха финансовни материальни новкъостал дир Нохч-ГIалгIайченна. 1923 шера мелиоративни балхаш дара ерригсоюзни бюджетера Нохчий областа хьожадир 900 эзар сом. Граждански тIемах зуламаш даьнача ГIалгIашкахьарча юрташта новкъостал дара бIаь эзар сом йоагIа кредит хьоьжадир ерригсоюзни краевайи бюджеташкара. Керттерча даькъе производственни гIулакхашта лаьрхIа (болх бу хьайбаш, юртбоахама инвентарь, кхыраш эцара) дола кредитни новкъостал.

Кредиташ тела оттадаьр юртий эттара къегIа дола дакъа дар.

Аьлча кхоачам ба, кхаь шера (25)26—29(27)28) Нохчий мехка дена кредиташ цхьа миллион кхо бIаь эзарх сомал тIех кIадар. Цул совгIа, дукхагIа доача низ боацача боахамашта тIера налогаш дIайоахар.

Юрташта доккха новкъостал дора грозненски болхлой классо. 1925 шера цIашагIъехкача болхлой шефски общественна кхетама болх юрташка, школашта больницашта юртбоахама инвентара ремонт йора. Кхыдараш дора.

Нохч-ГIалгIайчен юрташка тIаэзар Iалаьмате дукха юртбоахача машинаши инвентари. 1925 шерагара 1928 шерага кхаччалца Нохчашкахьа ера миллион совгIача сома наькъ юртбоахама инвентарь. ДукхагIа йола инвентарь къеча боахамашта кхоачар. Нохч-ГIалгIайчен кхашка болх бе йолаелар трактораш, сеялкаш, кхыйола чоалхамера машинаш. Эттара хьалхара трактор кхаьчар Нохчашкахьа 1922 шера. 1927—28 шу чакхдоалаш Нохчий областа кхашка болх беш 59 трактор яр. Царех 28 трактор машинни товариществашка яр. Важ хIейнса трактораш ТОЗ-аьта, кредитни товариществашта, ахархой вIаши новкъостал дара общественни комитеташта дIайийкъар. Юрта боахаме боккхача лоархIаме яр тракторни прокатни пункташ. Цар новкъосталца [illegible] дIамах мукъабаьлар [illegible] бола ахархой.

Партийни советски органаша чIоагIа уйла тIайохийтар юрта боахама кадраши кийчъяра. Революци яларехьа вIадла бIаь ала йиш йолаш бар Нохч-ГIалгIаче юртбоахама специалисташ Нохчийчу, масала, веррнгаш а кхо агрономи цхьа ветфельдшери мара вацар. Советски Iаьдал латтача шерашка юрта боахама специалистий доккха эскар кийчъир: агрономаш, зоотехникаш, ветеринараш лераш, хьу лелараш трактористаш, кхыбараш. Юртбоахама культурай хьувкъам лакхбар дукхьа юкъейоалайир фу цIенделга, оасараш кхаш пIенделга Iалашле делаш йола агроминимум. Ветеринараш новкъостал дора вIашагIъеххача амбулаторешка, пункташка, участкашка, лечебникашка гIоала.

Советски Iаьдал эттача дакa дена доккхий балхаш ду мелиорацин яра. Йокъале юрта боахама доккхий зенаш дора. Ахархошта гаьна хьалхагIа дена загалоаллар кхашка хий лекхилгеш ушалаш латта моттигаш йокъаелгеш.

Советски хана мара кхоачаш хилаьзар къахьегача ахархошта загIалаьлар. «Нефтерабочий» яхача газете 1924 шера яздора:

«Атаги-Гойтински канала йисте бахача наха геттара чIоагIа ийцал хий. Къаьстта хала хулар ахкаш замалахьа. Бахача наха пайда эцаш дола хий массаза а, хьалмала мегаргдоацаш бIеха хул. Цу хих пайда эцар баьхан долаш Iалаьмате дукхача наха лазараш хулар».

Ахкан замалахьа 20—30 процентага кхаччалца дода доахан дувра. Кхоазткъа шера бахача наькъа хьашташ, царна эшар кхоачашде магазар пачхьалх правительствона. Советски Iаьдало кхы дукха дIалд цо йолийташ, лоацача хана вIаштIехьаьккхар из. Чеченревкомо 13-ча январе йоккхача АтагIара дIадолаьб Атаги-Гойтински аренах чакх а даькха ГIой тIа кхаччалца канал а даькха цу чу чухийцар Оарган чура хий. Дерригa а лаьрхIача 13,5 верст дIаьха да канал. Ялх верстага кхаччалца даьккхача канадага даха ахча алхха ревкома дар. Канала вож дакъа — 7 верст нах оарцагI а баьха даккхийтар... Берригa а канал даккхарга дIабаха мах 85 эзар сом да.

1924 шера 22-ча июле хьадийллар Атаги-Гойтински канал. Цул тIехьагIа цхьа ди даьлча хьайийллада Нохчий автономни областа Хьалхарча съезде ахархошца-делегаташа наьча деларах Владимир Ильич Ленина цIи тиллар каналах. 1927 шера эксплуатаце дIаделар Шалински хий дехка канал а дукхча кхыдараш а. ЕрригачIа Нохч-ГIалгIайченна лоархIам болаш да Алхан-Чурт яха канал.

Нохч-ГIалгIайчен юрта боахам юхаметтаоттабелгеш цуьна социалистически аргалонаш елгей классови элементашна лоаттабаьча ливрача къовсаме хилар. Юрта боахаме эргалонаш па яйта гIертар цулакаш, цхьабакъда, царна дийттар кхоачаш хиланзар.

Ленина парте цраьерча церраца наькъа тIа баьхаб Нохч-ГIалгIайчен къахьега ахархой.

М. ШАХОВ,
Центральни Госархива векилхагIа вола Iилман болхло.

ГIУЛАКХАШ ЭРГАДАЬННАД

Доь ди мара дисадац хунеш прогрессиви адамаша Сийлахь-боккхача Октябра ах бIаь шу дуза цIей деаде. Къахьегамеи политически хьинар къаьстта айденна, коммунизм хьалъеча хьинаре дакъа лоацаш вакъбоах цу дезача цIейна Нахтеречни района къахьегамхой.

Бахача наха культурно-бытовой гIулакх деча а дика толамаш даьхад районе.

Укх тIеххьарча шерашка района юрташке хьалдаьд 45—61 квартира йола ворхI двазза вIаштIараьв цIенош, хьал а хь эксплуатаце дIаеннай бытовой гIулакхаш ду комбинат, Гвардейски яхача юрта хьалъьй поликлиникеи аптекеи. Из а дерригa дац.

Боахамий чотах юрташка хьалъьй къахьегамхошта даьрхIа ялх столови, дукха тIкаш. Берда ворхI клуб, шить ахкан кинотеатр а бохлойн интеллигенцеи культурни хьашташ Iалашдеш.

Районе болх беш я хIанз 27 культучреждени, шиь культура цIа, итт клуб, йиътта библиотека, музыкальни школа. Дезгара дезта тоалуш йоагIа района юрташ. Эзараш метраш тротуараш ехкай юрташка, шить ах эзар совгIа гаьнаш егIай, улицашка бIаьш электросветильникаш оттаьй, массех километр керда водопровод хьалъьй, бIаьш цIеношта газ чуйнилай.

Боккха воспитательни болх бу района культура учреждений болхлоша. Цишта, укх шера тайп-тайпарча темаех бIаьш лекцеш йийшай къахьегамхошта. Лоацца аьлча, районе дика вIаштIехьаьхьад къахьегамхошта мукъача хана салоIара хьалдаь. Массехказа яьй юрташкарча клубашка читательски конференцеш, литературни сайреш, берий утренникаш, беседаш.

Хова да салоIаре къахьегамхо шоайла мел чIоагIа дувзадена да. Нагахьа санна, къьнвача замалахьа ахархошта юкъе нагахьа деша, аьде хова саг хиннавеце, хIанза района библиотекашка дIаязвенна ялх эзар гарга саг ва. Цу шера хьалхьаьх ахархочуи вахар мел чIоагIа хувцаденнад.

Цу тайпара дика толамаш кхы а соплахара хьинар па кхоаеш къахьегаш ба района къахьегамхой.

А. КАСУХАНОВ.

ДЕГАШ ГIОЗДАЬННА

1929 шера апрель бетта Шелковской района «Дубовская» яхача станице «Октябра 12 шу» яха юртбоахама артель вIашагIйолла эттар тхо, ахаш дуаш хIанз цу станице вахаш волча Зеленске Агафон Ивановича. Эттара хьалха артеле чудахар къегIа йола бархIай цIа. Цаьех бар оаха председателана хержа Меркулов Дмитрий, станични совета председатель хинна Кузьмин Александр, цишта кхыбола активисташ.

Цу шера 10 гектара тIа кIа мара кхы ялат дIадензар боахамо. Цхьабакъда, цу хана дилача беркате хьувкъам хьакилар. ХIара къахьегама денах пхиппха килограм ялат лелар колхозхошта. КIезиг-дукха бIубелар цар шоаш дIадолаьвча цербача гIулакхах. Хьалха цу цердачах па лоархIабеш, оагIув увзаш хинна цхьабола къе станичникаш артелах хьахьерча баьлар. Царна юкъе середнякаш а кийслора. Дукхьала цхьа шу даьлча кхы а 33 цIа тIаккхийттар. Цу шера тракторни ялт ерза машин елар боахама. Станице совете 50 гектар керда дика лаьтта хьоьжадир. Цишта хIара шера дегIа а боалаш, хIанз Совета Iаьдал атта 50 шу дуьзача дийнахьа лакха экономика йола боахам а хинна дIаяттай «Путь к коммунизму» яха колхоз. Геттара лоархIаме эргалонаш хиннай колхозе укх тIеххьарча итт шера. 1957 шера районе эттара эсалагIа бола боахам бар из. Цах болх бе а ца тхеш кхычахьа дIаухар. Цу шера хIара трудоденах дерригa декхар къьнача ахчас 50 кепаги кхьаца килограм ялати мара дахар. ХIаьта хIанз боахаме хозрасчет вакъейоалаьй. хIара бетта совхозашка санна алапи тел. Боалове болх беча хIаранена укх шера бетт-бетта юкъера лаьрхIача 100 сом ахча тийнах. Цул совгIа шоаьл совгIа ехкача продукцех кхы а терга нарга ахча.

Ялат дIадуш 2650 гектар лаьтта да колхозе. Лаьтташ цишта лаьча дика дац. Йоьъал дукха лаьтташ гIуя йозавш да уж. Нохчаш дукха латташ ахка хилча а дика хьувкъам кхебара тоьал тIоадал хинац нига. ХIаьта а лакха хьувкъам кхебеш кхьбоагIа укх шерашка боахама къахьегамхой. Из вIаштIехьоал цар дерригача шоай лаьттаьшка хIара шера шортта хиш декхарах. Из болх беш лаьрххIа механизированни звено я колхозе. Дукха каха техникеи я цун. Цар цхьаькха гектар лаьтта дитац хий ца дуллаш. ХIанала гурахьа хий дилла баьнпаб укхаза дерригача лаьттaшка, гурахьа ялаташ дIадуш лаьтта хиннахьа бьа а даьккхар.

Агротехнико дIадеххача тайпара хиннашта а комплексна а ду боахаме дерригa кхашкара балхаш. Цудухьа юбилейни шера тIанийца декхараш лакха яле а. тIеххоачамдаьь. ХIара гектара тIа 24,2 центнер ялат кхедаьа. ХIаьта Любов Алексей Михайловича кулгалдеча бригадa хлепаша 1150 гектар лаьттан хIара гектара тIара 30,1 центнер ялат чуийцад. Цинал совгIа дукха ялат декхад колхозо пачхьалкхенга.

Дика лел хьайбаш лелаерий гIулакхаш а. Колхоза доалахьа хIанз 16 эзар устагIеи 2100 дукха хьайбеи да. Планах а тIанийнача декхарех а чуя лаьрхIа продукци чуенай. Лаьхенга дехкаа 400 тонн дулх, 900 тонн шура, 80 тонн совгIа тха, 428 эзар фуъ. ТIанийцача декхарел дукха тIех дуа из.

Бутт хьалха кийчъьай хьайбаш Iаьнгара захара эша силос. Долаш я боахаме гIожа доакъари концентраташи. Кхо шу хьалха цIанкха а хьайбашта тоъала доакъар хилапар колхозе цудухьа бIаргачча шера беттача Iаттагара юкъера лаьрхIача 1600 килограмм мара шура йийцанзар. хIаьта хIанз тIара Iаттагара шера 2500 килограмм йоакх фермашка.

Бетта доахан фермашта говзаьа дIайийнача баьцаш тIа доажаду. Цул совгIа доакъара харбазаш, яьккхаш доаттаю царна.

Дукха хьальийгал колхозе укх тIеххьарча хана хьайбаш лелаерий балха хьалаяи нахари тоадара. Хьалхьай юрта йисте МТФ кирда дика помещенеш. Хьалха санна гаьна аха безам деарий балха. Цу бахьанца уж хьалха каст-каста хувцалора.

Ший тайпара говзаьй укхаза хьакхарч лелаю помещенеш. Аьхий даим цIена фон Йовхали хул нига хьакхарчашта.

- Дийнахьа укх юрта кийсеннача саго теркал ца деш лусарглац станица улицашка мелла дукха деларах укхаза атта саг ца кхетаlга. ХIара болх бе йиш йола саг юкъерна йоалаче къахьегаш ва. Юрта кхаж тоссача 1700 сагах 1 эзар колхозе болх беш ва.

Болх санна салоIам а дукха безаш ба укхазара нах. Цар салоIам вIаштIехьйоаккхара терко еш ба юртара кулгалхой. Укх тIеххьарча хана хьалдаьь укхаза культура цIа, шоллагIа дар 350 моттиг хургйолаш лоаллахарча юрта хIанз хьалдеш да. Чакхйоалаш латт водопровод. Цах дукхагIа лелача еррнгача улицашка асфальт биллаб.

Еррнгача районе йозаш я юрта клуба самодеятельность. Цига дакъа лоацаш бIаь саг ва. Царна юкъе дукха ба цIи хеза къахьегамхой. Атта бац доарка болх, хIаьта а даим самодеятельносте дакъа лоацаш хьайоагIа республике цIи хеза доярка Балан Вера. Клуба ший духовой оркестр, болх беш тайп-тайпара кружокаш я. ДIабахача бетта балетни кружок хьайийлай укхаза. 15 бер доладенна цига балетни культура Iомае.

Дика къахьега колхозхой сакъердаме дезде кийчлуш ба сийлен цIей. Колхозо 5 эзар сом ахча хьожадаь цу гIулакха. 130 ветеранаш производстве хьалхалаттачарнеи премеш елар. Бутт хьалха деза кийчъеш я цIейна детаьь сайре.

С. МАЙСИГОВ.

ОКТЯБРА БАЙРАКХА КIАЛ

(Институтан. Долалур 1-ча агIо тIа).

эзар (е 96 процент). Цу хана колхозийн совхозийн кхашка бохкаш деш 1519 трактор яр, ялташ чуэшш — 485 комбайн.

Устав тIапарахи колхозаш дегIайоалаяра Советски правительства чакхъьхача дукхача къьча мероприятеехи дика пайда баьлар. Дикка дукхагIа дIаде баьлар лаьтташ, хьувкъам лакхбелар, еррига юртбоахама продукцилар дукхагIа яха йолаелар. 1940 шера республике дIадуаш хиннача дерригача лаьттех 90 процент колхозашкеи совхозашкеи дар.

1941 шера, Советски Союзах гитлеровски Германа летача хана, тIема хана залонаш тIааттар юрта боахама. Колхозашкарчеи совхозашкарчеи къахьегама еррига хало кхалнахьа белаж тIа йижар, цар сийленца кхоачашдера шоай декхараш, цахалдаш продовольствена Iалашдера Шо Эскар.

ТIом болабеллачу хьалхарчу шера Нохч-ГIалгIайчен колхозашка хIора гектара тIара 17 — 20 центнер гурахьа дунча кIен, 35 центнер хьажкIийн чуера, 1940 шерарчул шоза дукхагIа ялат дIаделлар пачхьалкхенна.

Оборона фонде ялат, баьцадараш, доахан, кхыйола юртбоахама продукташ дIачутеаар колхозаша.

Бокъонца йола къахьегамаь турпалал хьа а гойташ, колхозийн совхозийн къахьегамхоша шоашкара доагIаш дола даьа лаьцар дерригача халкъа юкъара моастагIа вохавара гIулакха юкъе.

Сийлахь - боккха Даймехка тIом чакхбаьнначул тIехьагIа юрта боахам юхаметтаоттабарен дIахо дегIабоалабарен даькъе чоалхане декхараш хьалдашка эттар. Коммунистически парте кулгалпа юрта боахама болхлоша толаме кхоачашдир уж. 1950 — 1951 шерашка вазий юртбоахама артелаш вIашагIа а етташ йоккхагIъераш йир. Цо торе хилийтар производительни низаш дегIакхара боарамаш колхозни производства боарамаштен юкъера юкъ вийелуш па хилар дIадаккха.

ДегIаьхар производства керттера средстваш а. Дукха дукхагIа хилар хIара колхоза доалахьара лаьтташ, низ йоланагIа йола производства средстваш. Колхозаш йоккхий яро кIоаргга хувцамаш эир колхозни экономика дерригача доактошка. Цхьабакъда, боахам юхаметтаоттабеча хана тоъал доккхий толамаш хиннаазале а, юрта боахама цхьайола лоархIамегIара доакъош беррнгача халкъа йоахамо дIадехарел чIоагIа тIехьадуэаш дар. Из дукъале дIаяккхара керда гIулакхаш чакхдаха дезаш дир кхы тIа а.

1953 шера сентябрь бетта хиннача КПСС ЦК Пленумо решенеш тIанийцар СССР юрта боахам дIахо дегIабоалабара де дезарий хьакъехьа.

КПСС ЦК Пленума решенешка (1953 ш.) хьежжа эттара хьалха лакхйир юртбоахама продукци дукхагIа яарца бола колхозхой материальни безам, хIана аьлча, В. И. Ленина аьххача тайпара, социалистически декхараш толаме кхоачашде йиш я кхыьарчал доацаш энтузиазмаца а па деш, сийлахь - йоккхача революцо хьакхелчача энтузиазма новкъостална, хIаране хьашт хилара, хIаране безам совбаккхара...».

КПСС ЦК сентябрьски (1953 ш.) Пленум хиннадул тIехьагIа партийни организаце кулгалпа тоьал доккхий толамаш- даьхар колхозашеи совхозашеи. Алхха 5 шера, 1953 шерагара дена 1958 шерага кхаччалца, массе тайпа боахамашка дерригa доаккхаш хинна ялат 173 эзар тоннагара 434 эзар тоннага кхоачаш дукхагIа хилар, шура — 70 эзар тоннагара 131 эзар тоннага кхоачаш, дерригa гулдаь фуаш — 76 миллионагара 111 миллионага кхоачаш, тха — 1635 тоннагара 2091 тоннага кхоачаш, колхозашкеи совхозашкеи доахангара йоаькха шура 987 килограммагара 1983 тоннага кхоачаш дукхагIа хилар, хIара устагIанна тIера доаккха тха — 2,9 килограммагара 4,2 килограммага кхоачаш.

1958 шера лаьттанцарен хьайбашкарен яьккха ерига продукци 117 миллион сома махьа хилар (1961 шерарча махьий масштабаца лаьрхIача).

Белгалдоаккхаш а хола , хет, гениалетка шерашкеи (1959 шера дена 1966 шерага кхаччалца) кердача пятилетка хьалхарча шерей ялатий боахам дегIакхувлача дикка доккхий толамаш даьха хилар. Эттара чIоагIагIа ялат хьийкъача 1958 шерал а тIехбоадаш, цIаккха а ца хиннача тайпара лакха хьувкъам кхебир колхозашеи совхозашеи 1966 шера.

ХIара гектара тIара 18,2 центнер ялат даьккхад республике, хIаьта дерригa а дIалаьрхIача 447 эзар тоннага кхьчар. Из 2,3-за дукхагIа да Сийлахь-боккха Даймехка тIом хьалехьа хиннача, хIаьта 1953 шерарчул — 2,6-за дукхагIа. 140,8 эзар тонн ялата кийчйир 1966 шера, 1940 шера 72,5 эзар тонн мара да кийчъьяча.

Дерригa доакхаш дола ялат дукхагIа доах керттерча даькъе хьувкъам лакхбара чотах. Нагахьа санна тIом хилалехьарча хана (1940 ш.) хIара гектара тIара 6,7 центнер, 1953 шера 7 центнер яьккхаяле, 1966 шера хIара гектара тIара хьувкъам 18,2 центнерага кхоачаш лакхбелар.

Валовни товарни ялат дукхагIа дакккхара къаьстта дика аьттув баьккхар юртбоахама производства дерригa доакъош дегIадахара масс оагIоракьра стимулировани яран юртбоахама продукташ кийчъяра система тоеран лоархIаме гIулакхаш чакхдаьхача КПСС ЦК мартовски (1965 ш.) Пленума решенеша. Нийса, овлангара деза керда йола решени кораьнй КПСС Центральни Комитета: продукця эзаре план яхе шера хувца ца лууш, хIаьта мехха эттара чIоагIагIа тIа эшаш йола продукци дукхагIа яхарен планал совгIа йоккхарен мехкаш лаккхдарца стимулировани ю.

Алхха цхьан гурахьа дунча кIен закупочни махкаш лакхдарах кхы тIа а 813 эзар сом кхаьчар колхозашкеи совхозашкеи 1965 шера.

Ялата боахам хоадамбоалаш дегIабоалабир лаьтта леладара культура беррнга боарам лакхбаро. Масала, 1962 шерачул 5-за дукхагIа минеральни удобренеш тайсар кхашка колхозашеи совхозашеи 1966 шера. Царех ахчанех совгIа йола удобренеш ялата культурашта тайсай. Товенай минеральни удобренеш тессара технологи, уж хIанз керттерча даькъе агрохимически картограммашка хьежжа тесс.

Алхха 1965-чеи 1966-чеи шерашка хий боахамеи мелиоративни гIираш хьалдарга вIадахийтар 13,5 миллион сом совгIа пачхьалкхен ахча. Хьувкъам лакхбар дукха къовсам а лоаттабеш, колхозашеи совхозашеи кIезиг-дукха тоаьаь фу Iалашдара гIулакх, бIаьстан юкъе ва культураш шерагара шерага кIезигагIа дIаюв бIаьстан юкъе оахача лаьтташка.

Оасарца къовсам лоаттабара химически средстваш дукхагIа юкъеяххьа яьнпай колхозашеи совхозашеи. Ялаташ хьувкъадара чIоагIа аьттув баьккхаб кхыйолча агротехнически мероприятеша а. Царех лаьрхIа дезаш да ялата культурай маьхегIа дола сорташ юкъедоалалар а.

Ялаташ кхедеча кIезига бац къахьегама хьокхам гойташ бола производства новаториш.

Юртбоахама продукташ дукхагIа яхарен кийчъяреи даькъе тоаламаш дахараха балха овсарле лакха йолаш техникаш пайда эцаради СССР Лаькхехьарча Совета

НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕН ЮРТА БОАХАМ!

КАРАГIДИЙННАРАШИ ДЕ ЛЕРХIАРАШИ

Дашхача ворхI шера дикка толамаш дахьар Нохч-ГIалгIай АССР-е комсий боахам дегIабоалдайча. Комсаш леладра дахкъе Российски Федераце хьалхарча моттигех цаI я вай республикага.

1954 шера Нохч-ГIалгIайчен территоре тIа 624 гектар мара яцар, комсаш, хIаьта 1967 шера 20,6 эзар гектар лаьтта дIалаьцад цар.

Цу шерашка валови йоала комсаш 14,5 эзар тоннагара 84 эзар тоннага кхоачаш дукхагIа хилар. хIаьта 1966 шера пачхьалкхенга сиха комсаш 81 эзар тонн яр. 1953 шера 4,3 эзар тонн мара ца еккача.

Комсаш дIахьаш дола лаьтта шерлу докхийча специализированни боахамашка комсаш леладелга вIаштIехьлакхарца. Республике комсаш леладра специализаци яь я Наурски, Надтеречни ши районо, вIашагIъеллай Федераце эгтарв а йоакхагIчарех йола 17 комсаш лелаю совхоз, царех лукхагIа ярашка комсаш тIайолаш 1500—1800 гектар лаьтта да. Масала, Наурски райондерча «Наурский» яхача совхоза 1779 гектар комсаш я, «Советская Россия» яхача совхоза — 1640 гектар, «Калиновский» совхоза 1680 гектар, Ленина цIерагIча совхоза 1800 гектар.

Укх тIеххьарча шерашка колхозашкен совхозашкен дикка дукхагIа комсаш йоахе а, бахача пахан промышленностан чIоагIа тоъац из боккха мах бола продукт. Цудухьа укх пхе шера боккха болх бе беза комсий бешамаш дукхагIа хилийтарвн комсаш дикагIа хьувкъийтарай.

1970 шера Нохч-ГIалгIай АССР хила еза 27 эзар гектар комсаш, хIаьта валови чудиа комсаш 110 эзар тоннал кIезигагIа йоацаш хила еза.

Промышленни хьакъехIа комсий боахам дегIабоалабе беза комсаш дIаюолга комсий совхозашка дIахо а дегIадоаладара повкъа, эгтара хьалхарча аргIана ялта боахам дегIабоаладара кIезига пайда луш дола лаьттан карадерзадара чотах я доаладеш.

ГIомарах долча лаьтташка комсаш дIайогIаро йиш хулийтаргья ялатам кхьча мах болча технически культураштен эша лаьтташ мукьадаха, хоаш ма дий гIомарах долча лаьтташка уж культураш кIезига пайда луш хилар. Нохч-ГIалгIай АССР-а территоре тIа гIомарах дола 500 эзар гектар лаьтта да.

Юрта боахама кхьча доакъошка диллача боккха пайда луш хилар комсий боахам, гIомарах долча лаьтта боккха пайда луш хила йиш я. Цо новкъостал доргла республика юрта боахана кхоачамаш дукхагIа хилийтара.

Совхоза коллективаша болх дика а беш агротехнически дикагIча хачашка кхоачашдир комсашта деш дола бIаьстан-ахкацара балхаш, комсаш дика а хьувкъайир.

ХIанз комсаш чуяцаш латт. Планах 66,8 эзар тонн чуя лаьрхIача 1967 шера 10 октябрь тIаккхоачаш 44,2 эзар тонн чуяцай. Комсаш дIахо а чуяцаш латт.

Балха тIехьа Iалаьмате дика толамаш доах «Новогрозненский» яхача совхоза звеньевойс Ахматов Титус. Ший звенос леладеча 37 гектар хулача лаьттан хIара гектара тIара 1965 шера 31 центнер яьккхар цо. хIаьта 1966 шера — 40 центнер. ХIаьта укх шера а дика хьийкъай цуи комсаш. Наурски совхоза бригадира Р. Н. Беликос ший бригада леладеча 53 гектар хулача лаьттан хIара гектара тIара дIадахача шера планах 53 центнер яккха йоагIача 68,4 центнер комсаш яьхар. Дукха ба цу тайпара бола хьалха латта производственникаш.

Укх шера хьалхарча аз шера Ерригсоюзни социалистически яхь дтогаш еш вай совхозий цхьайола коллективаш дика къахьегаш а хьина белгалъяьха я.

Наурски комсаш лелаеча совхоза (директор Л. С. Закутняя) коллективо кхоалагIа моттиг яьккхай 3500 сом ахчан премии а эдаш. Братски комсаш лелаеча совхоза (директор Болтахов) коллектива кхоалагIа моттиг хьожаьй 1400 сом ахчан премии а душ. Белгалбаьккхаб Калиновски комсаш лелаеча совхоза (директор Фесенко) дика болх. Кхачан промышленноста болхлой союза обкомой объединенеш решенех Наурски комсаш лелаеча совхоза коллективана карара кара тела ЦIе байрахх еннай. Новогорски комсаш лелаеча совхоза коллектив Нохч-ГIалгIай АССР-а сийлен Доска тIа яьккхай.

Шу доалуча юххье деза объединене ерригача предприятеша шоай юкъ тIабахийтар 80.000—100.000 тонн лоархIам бола комсаш чакхъяхара.

1965—1967 шерашка юххьанца комсаш чакхйоала кердa пхиъ завод йиллай «Комсомольский», «Победа», Калининен, Кировен цIерагIча, «Новогрозненский» яхача совхозашка. Цу заводаша хIаране укх шера чакхйоахаргья 1500—6500 тонн комсаш.

Наурски Калиновски комсий заводий, «Советская Россия» яхача а В. И. Ленина цIерагIча а совхозий заводий мощностан шеръергья.

Комсаш чакхъяхара предприятей мощностан шеръярей кочесий материалаш чуетта а уж лорае а эша емкосташ хьалъярей цакъаца мегар комсаш чакхйоахача предприятешта комсаш шоай ханнахьа хьачуэша а дукхха комсаш чакхъяха а. Комсий заводаша толамца кхоачашйир промышленни продукци яккхара планаш. Объединене предприятеша кхоачашъяьй 9 йетта йоагIа валови продукци арахецара план 106 процент.

Объединене ерригача предприятеша кхоачашйир товарни продукци арахецара план, хьовхамашка диллача цар план кхоачашъяьй 109 процент. 1966 шера балха итогаш йича «Грозвино» яхача объединене предприятешен совхозашен Iоаьй 11 миллион сома накоплениеш. Объединене совхозаша планал тIехболча пайда четах совхозаш чIоагIъярен шеръярен йоккхий фондаш Iоаьй.

Комсаш чуяцача совхозашта доккха новкъостал ду дешара заведенеш студенташа. Уж я мехкдаьтта институт, педучилище, медучилище, профтехобразоване училищаш, Нохч-ГIалгIай автотранспортни объединени, кхыдараш. Комсий боахам дегIабарна чIоагIъенначa районашка, Шелковской района буруни лаьтташка вIашагIтехай буруни гIомарах дола лаьтташ карадерзадеш йола комсаш лелаю опытни совхоз. Цун хIанзаъ а 300 гектар гаргга дIаегIа комсаш я.

ГIомарех долча лаьтташка беча балха практико хьахьекхар цу лаьтта комсаш дика хулаш а дика дегI дахьаш а хулга. ДIаегIача комсашта дика гIулакх дича, удобренеех мегоагтIара пайда яйача ца комсаш дика а хьувкъаргья, мераа а хургья. Цу боахама дергза тIа «Гипроспиртвино» яхача институтa специалистий бригада баьвы тохкамо хьахьекхар, гIомарех долча лаьтташка промышленни лаьрхIа дукхха комсаш дIаюогIа йиш йолаш хилар.

Институто беш болча хьехамах пиа хьы тIа а 800 гектаратара эзар гектарага кхачаьлай лаьтта хургдола 11 комсий совхоз йилла еза, царех ших колхоз Наурски ших совхоз Шелковской районашка а хургболаш.

ГIомарах долча лаьтта комсаш дегIаякхарам кхачаран эша дика лаьттан-климатически хьалаш да.

Дукхача шерашка беш ба комсий къоначa беша комсий кIотара дикагIа хьахилийтарам комсаш дикагIа хьакъийтарам йола болх, хIаьта ишттa Iомадеш да дикагIа хьувкъаргIолчен дикагIчен комсий тайп-тайпара сорташ а.

Баьча балхо хьагIуваданьккхар гIомарах долча лаьтта комсий цхьадола сорташ дIадегIа мегаргхилар. Ишта доза сорташ да: Рислинг, Пино-гри, Каберне, Саперави, Ркацители, ЦIебос бола траминер, Мускаташ, Тербаш, ЦIе терский, Португизер, Шасла, Сильванер, кхыдараш а.

1964 шера опытни участке дIаегIар бIарча коллекци хула комсаш, хIанз уж 26 сорт да. Шу массаза доал комсий коллекцена тIакхетаргда керда сорташ. Царна тахкамаш дергла, царех эгтара дикагIа ераш гIомарах долча лаьтташка лелае мегаргья.

Комсаш дIаера гIомарах дола лаьтташ карадерзадара беш чиппа 4 шера баь беррига болх бир юкъарчал доаппаш «Грозвино» яхача объединене кулгал в деш. хIаьта ишта «Бурунний» яхача опытни совхоза специалисташа а кулгал а деш. Республике гIомарах долча лаьттанех комсаш дIайогIара пайда эцаргболаш опыташ яра чIоагIа терко тIаьххийта йоагIаш я.

ВорхI-бархI шу ха йолча Нохч-ГIалгIай комсаш лелаеча къоначa боахамо толамца къовсам лоаттабу дикагIа йола комсий продукци арахецара. Цудухьа шиъ бахьан доазам дац вай предприятешта маркаш доза ях тайпа чхьагIар арахеца бокъо ялар.

Нохч-ГIалгIай комсаш леладра боахама историе чухь эгтара хьалха укх шера гергде Тбилисе хиннача дунен халкъашта юкъерча чхьагIар гойтара конкурсе хIахьувкхаш хилар вай чхьагIарий пхиъ образец. Цо ихенае а медалеш яьхар. Уж да: «Наурский десертни», «Сильванер терски», «Ркацители», «Терски ркацители» яха столови чхьагIар, кхыдараш.

Цу чхьагIарий ишта боккха мах баро предприятей коллективаш дикхарийла ю чхьагIарий заводской марка сий лакадира тIехьера социалистически ях шерагIа йоаржае.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара юбилея сийна шоаш тIаийна социалистически декхараш кхоачашдара беррига шоай низ опыт дIалургья объединене коллективаш предприятеша.

Ш. САГАЕВ.

«Грозвино» яхача производственно-совхозни объединене начальник.

ЦИФРАШИ ФАКТАШИ

Хьалха тIехьабиса, баттьаьенна зиина Нохч-ГIалгIайчен юрта боахам лакха товарни, механизированни социалистически производство а хиний дIаэттаб. ДIадув лаьттан 200 эзар гектарагара 461 эзар гектарага кхоачаш дукхагIа хиний, кхакадерзадаьд комсаш, шекаре свекле, тьамке, дуга, ялата бобоан ярош санна йола культураш кхеелга.

ХIанз республике я тIехьаркача юртбоахама техникацеи 7 эзар бола механизаторни отрядеш кийчъъь 52 колхози 53 совхози.

1953 шераца найсдича шоашен ахазен дукхагIа деькхад ялат 1966 шера, баьцадараш — 2-за, дулх — 1,5-за, шура — 3-за хIана ахкхарц аьнна, фуаш — 62,4-за, тIа — 31 процент.

Гуразьа дувча йа Нохч-ГIалгIайчена 1922—1933 шерашка гектара тIара 6,7 центнер йоалар, хIаьта 1966 шера республика боахамаша хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 18,7 центнер чуяра.

Нохчийчене эгтара хьалтара трактор 1922 шера кхачар. ХIанз республика кхашка балхаш деш 15 гоура мыз бараш лоархIаш 10 эзар гаргга тракторн цхьа эзар гаргга комбайни а.

Революци эцлалехьа Нохчийчене веррига а кхо агроном цхьа ветеринарни фельдшери мара хинне вац. ХIанз республика боахамашка болх беш лакхарен юкъара образовани йолаш 1385 агроном, 572 зоотехник, 186 ветеринарни болхло ва.

1930 — шера республика боахамаша 24 эзар тонн ялат чуйера хIаьта соахна совхозийи колхозийи кхашка кхедаь ялат 434 эзар тонн дар.

Колхозий керттера средстваш 1933 шера денз 1936 шерага кхачалца 1,5 миллион сомагара 200 миллион сомага кхачар.

1936 шера вай республика коллективизаци ерригача дахкъе кхоачашъяьлар.

1965 шера мартовски Пленум хилар. Пленумо юртбоахаме экономике айяра чIоагIа лоархIама мероприятеш тIаийцар.

Алхха цхьан гуразьа дувча йиш закупочни мехаш лакадарах кхы тIа а 813 эзар сом ахча кхычар колхозашен совхозашен 1965 шера.

1962 шерарчул 5-за дукхагIа минеральни удобренеш тайсар совхозашен колхозашен кхашка.

Укх шера 31 колхоз дутьйаяра банковски кредиташа юрта хьайхай. Боахама чурча расчета элементаш юкъейаьй 151 кхаш леладеча бригадаш 103 хьайбаш леладеча ферма.

1964 шерарчул 1,5-за дукхагIа ахча деннад колхозашта 1966 шера цар хьийгача хьаз.

ЯЛАТ ХЬУВКЪАДИР

Урус-Мартана района Мичурина цIерагIча совхоза шоллагIча отделене кхаш леладераша хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 25 центнер гуразьа дув ялат, 27 центнер хьажкIа, 340 центнер шекара свекла чуийцай, цIей сийна тIаийца декхараш тIехкхоачашдаьлга.

А. АЛБАНОВ.

КХЫ А ДИКАГIА КЪАХЬЕГАРГДА

ВIашта ши цIей деддерга тха колхоза къахьегамхоша укх шера — Октябра ах бIаь шу дизара боахам вIашагIбелла итт шу дизари. МалагIча къахьегама толаманца накъабоалх уж дезача цIейна? Шоай юбилейни декхараш тIехкхоачашдаьд ахархоша. Iаламахьалаш лаьттун боахаш хиннадале а дика хьувкъаьй ялатен технически культураш.

Колхоз вIашагIъеллача денз укх шера санна дика хьийкъац юртбоахама культураш. Ялат хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 25,1 центнер даьлар. Из вIаштIехьдаьннад лаьтта леладара культура лакхлар бахьан доланн, минеральни, органически удобренех йиза пайда эцарах, хиш декха лаьтта дикка шердарах.

Геттара дика хьувкъаьй кхаш леладераша укх шера технически культураш. ХIара гектара тIара, планах лийрхIар 190 центнер мара йоацача 250 центнер яьннай шекара свекла, хIаьта генараш — 11 соцIа центнер. Итт шера колхоза экономика дегIаяр хьахьокх укх цифраша. 1957-ча шера хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 56 центнер шекара свеклаш 3,4 центнер генараши чуйнар. Цу цифраша хьахьокх юртбоахама культураш кхеяра агротехника мела айяннай а.

Социалистически декхараш дика кхоачашдаьд шекара свекла кхеча Джабраилова Марена кулгалдеча звенос. Из мальхера культура кхеера план массехказза тIехкхоачашъяьй цар. С. Тарамовас, К. Исаевас хIара гектара тIара 550 центнер шекара свекла чуера.

Юбилей сийна дика къахьегама толамаш дахьад механизированни звено кулгалло волча Решидов Ширване а. Генараш кхедераштa хьалхалатта опыта школа я Решидова звено кхаш. ХIара гектара тIара 15 центнер генараш — ишттa да хьийгача къах хьалхинар.

Юртбоахама культураш хьувкъарца хIара шера доххалу уж кхеяра дIабода мах, боахама доход лакъалу. Укх юбилейни шера хIара гектара тIа кхедьча кIиз 192 сом пайда хургба тха боахама, хIаьта, генарех — 189 сом, шекара свеклах — 727 сом.

Боахама эгтара пайданегIа йола культура а укх тIеххьарча шерашка оаха дIаде доладаь дуга. Шерагара шерага шерду оаха из культура дIаюв лаьтта. Укх шера 370 гектара тIа дийнад дуга. ХIара гектара тIара 1560—1570 соч доход хьар дог доах оаха, хIана аьлча, дуга дика хьийкъад.

Укх юбилейни шера 900 эзар сомага кхачаьаца лакхье дерхI оаха боахама доход. Цу гIулакхо аьттув хулийтаргба колхозе кхы тIа а докхий культурно-бытовой балхам де. Укх шера а тхоай чотах хьал а я эксплуатаце дIаейиай оаха 640 дешархочоа лаьрхIа школа, Ахмат-Юртера школа 160 моттига шерьяьй. Iаьлха цу шерта бахача наха чIоагIа хала оазар хий ца диларах — хIана артезиански гIув къахьай цига. Хийпровод йиллай Энгель-Юрта а. ХIаьта хьалхеш латт 300 моттига йола йоккха клуб, 50 бера яьрхIа бериш беш.

Цу тайпара толамаш дахарах Нохч-ГIалгIай КПСС обкомо, Лакхехьарча Совета Президиумо, Министрий Советo памятни байрах тхоашта хьошаарах боккха ихаь хиннай тхона. Цу сооглато тхо тIахьех кхы а дикагIа толамаш дахара.

У. ОСМАЕВ.

Гудермесски района «Октябра 40 шу» яхача колхоза председатель.

Хьинаре хьаду беркат.

Къахьегама лакхарча толамаца накъабоалх Октябра 50 шу дуначa цIейна тха бригада кхаш леладераш. Юбилейни шу доалуча хана лакха ра социалистически декхараш тIаийцадар коллективо. ХIанз юртбоахама культураш чуэцара балхаш йистедаьла доакхача хана дунша йиш я бригада коллективa карагIдаьннараш.

ТIаийнача социалистически декхарашка хьежача хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 22 центнер кIа, 26 центнер хьажкIа, 13 центнер гидуаргаш чуэца декхарийла дар тхо.

Ала йиш йолаш за коллективо тIайина социалистически декхараш толамца кхоачашдеш латтилга. Ялат чуийца бъеннаб бригада механизатораш. Хаеттам во боллашехьа доацачa хана из болх чакхбаккха вIаштIехьдаьлар комбайнерий Халин Павла, Никитин Григоре. Сеиний норма 270 гектар йолча, царех хIаране 420 гектара тIара хьувкъам чуийцаъ, хIаьта бархI эзар центнер ялат а аьрдах.

Миштa хьувкъам кхийнаб юбилейни шера бригада кхашка? Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 24,7 центнер кIа чуийцал оаха, хIаьта планага хьежача пачхьалкхенга 7000 центнер кIа доккха дезача декхар 9860 центнер хилар. Дика хьахиннай ялата лаьрхIа дIайийна хьажкIа а. Из кхееш яр Халин Виталий, Гурьев Александр керте латта звеной коллективаш, хIара звенос лелаеш 125 гектара тIа дIайийна «Одесская-10» яхача сортах йола хьажкIа яр. ХIанз тхоай беррига ниташ тIадахийта из чуэцаш да тхо. ЛаьрхIачул дика лакхагIа хьувкъам кхебаьб кхаш леладераша, хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 39 центнер чуэц из культура.

Цхьйтта гектара тIа шекара свекла кхею Соседская Надежда кулгалдеча звенос. Дукха къахьийтав цар цу мальхерча культурана беррига гIуллакхаш де гIертам. Зехьа довлар цар даьр. Из хьахьокх хIана чуэцаш латтача хьувкъамо. План 150 центнер йолча хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 320 центнер мерза оцаш чуэц звено членаша.

Дика хиннаб хьувкъам бIаьстан ялхье дIайийнача культурай а. Укх шера эгтара хьалха дIабийнабар оаха кен, хьалхарча опыто хьахьокхаргхотехнически бакъонаша дIадеххача тайпара беррига гIуллакхаш деш хилча цу культура лакха хьувкъам кхебе йиш йолга. Кен дIабийначa бIаьстан гектара тIара юкъера лаьрхIача хIаране тIара 21 центнер чуийцаб из. ТIаловгIача шерашка а из культура дIае дагa да тхо.

ДоархIаме декхараш кхоачашдеш ба укх деношка бригада механизатораш. ДIаюви латт гуразьа юв культураш, оахаш да эзба лаьрхIа латтанна, уж беррига балхаш комплексно ду бригадо. Ялат дIадуви ба бригада дикагIа бола механизатораш Гурьев Александр, Трошин Тимофей. Массехк шу да цар на болх бу. Йоккха опыт йолча цар лакхарча темпаша, качество дика йолаш болх бе вIаштIехьдоал. Норма 14 гектар йолча цар сменах 20—22 гектара тIа ялат дIадув. Беррига бригадe дIаде эзар 590 гектар гуразьа дув ялат да, из болх чакхбаьккха доала доахк тхо. Гуразьа ювча культурашта лаьрхIа лаьтта аха доладаллехьа кхашка суперфосфат тессар хIара гектара кхоъ центнер кхоачийташ. Укх шера хьажкIа, борц, гидуаргаш кхеьча лаьтта дIалув оаха ялат.

1100 гектара тIа дIае еза бригада бIаьсти юн культураш, механизатораша лаьрхIал бIаьсти ахa цаI гектар ца яташ из дерригa лаьтта лоацача хана йыа даккха. Социалистически яхье къаьстта белгалбаьннай трактористаш Гриценко Демьян, Правоторов Андрей. Сменни норма 4,6 гектар йолча цар хIаране 9—10 гектар лаьтта оах.

Бригада механизатораш декхарийла ба № 3 йолча шурий-товарни ферма доакъарна Iалашъе. Iалашмате дика вIаштIехьданнад из гIулакх укх шера. Планага хьежача 450 тонн йол Iалашъе езача, хIалла аргIаш даь дIаоттаьр 580 тонн я, хIаьта хIана кхоалагIа дикерна хьоакхаш ба механизаторашi. Цу гIулакхо вIаштIехьдоалийтаргда кхы а 150 тонн соцIа йол Iалашъе. Ишта тIехкхоачашъяьй силос Iалашъяра план а. Планага хьежача 4 эзар тонн силос йолла езаш хиннача хIанзъе 6,4 эзар тонн силос Iалашъе вIаштIехьдаьннад бригада механизаторий. Белгалде деза цар бархI эзар тонн силос йолла доаш деннавга. Из доаш кхоачашъе ерригa торонаш я. хIанна аьлча хIаннчул тIехьагIа чуэца езаш дукха силоса лаьрхIа хьажкIа я бригада кхашка.

Ишта да тха бригада кхаш леладераша Октябра 50 шу дузача цIейна кийчду къахьегама соагIаташ.

М. ТЕМЧЕНКО,

МоагIабенц района «Кавказ» яхача колхоза йиълагIча тракторно-полеводчески бригада кулгалхо.

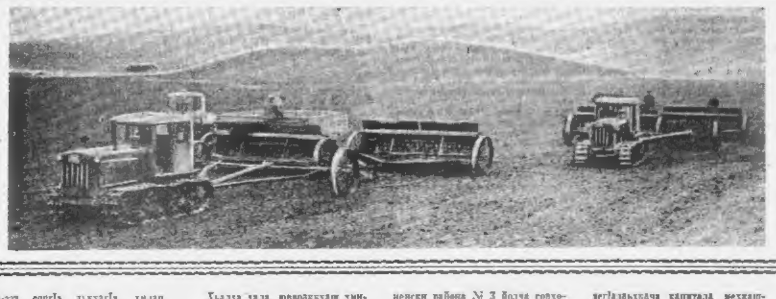

Сихбенна кхашкара балхаш чакхлаха гIерташ боахк Грозненски района 1 Мая цIерагIча колхоза кхаш леладераш. ХIанз ерригa эзбь ахха бoалаш латт уж, дIадуви латт ялат а.

Ялат дIадуваш я трактористий Морозов Георге, Зайцев Юре, Сухоруков Артема агрегаташ. Цхьаккха гахьат ха йоаиц трактористаша. Ишта дика бу боля сеялыщикаша Г. Саблина, А. Толкачева, А. Андрианова. ДоагIача йоарие кIоарга лаьттан кIал доакх цар фу.

СУРТА ТIА: агрегаташ ялат дIадуваш йоахк.

Президиума 1966 шера 23-ча июнерча Указаца Советски Союза орденаши медалаши елар производстве хьалхалаттача 213 сага, специалиста, юрта боахама кулгалхочаа болхлочоа.

1958 шера денз дIае йолаль шекара свекла кхеара аьттув бола хьалаш да Нохч-ГIалгIай республика. Цу юкъе 1,3 эзар гектарагара 11,0 эзар гектарага кхоачаш дукхагIа хиннай хIанз шекара свекла, беррига чудахьа оалаш — 20,5 эзар тоннагара 221,4 эзар тоннага кхоачаш, хIара гектара тIара хьувкъам — 160 центнерагара 198 центнерага кхоачаш.

Шекара свекла кхеарах тоъал дукха пайда боал колхозаштен совхозаштен. Масса тайпа систамах йолча совхозашка 1966 шера баьцна пайда 665 эзар сом хилар, колхозашка — 131 эзар сом.

ДоархIамегIен пайданегIен долча доакъоех цаI а хиина республика юртбоахама производствана чIоагIа юкъедепад свекла дIаюлга.

Дика дегIаухаш латт республике тхьамка леладеза. Планах 400 тонн мара гулъе ца езача метте, 1963 шера 564 тонн тхьамкий лист гулийр. 1966 шера — 520 тонн. Укх шера 700 тоннал кIезигагIа йоацаш тхьамкий лист гулъергья.

Агротехника йиза чакх а йоахаш тхьамка кхедар чIоагIа пайдана хилар тергал а деш, республика лоаман районий колхозашка тхьамка кхеделга дегIадоаладар цар экономика айергйолча керттерча средствоех цаI лоархI хIанз.

Советски Iаьдал латтача шерашка дикка дегIадена баьцадараш кхеделга. Масала, нагахьа санна 1913 шера баьцадараш дIадуваш 1,3 эзар гектар мара хиннацe, 1966 шера уж тIаладаш 7,8 эзар гектар яр. Алхха тIом дIабаьнначул тIехьагIорча хана хIара гектара тIара баьцна баьцадаарий хьувкъам шоза хIана баланзар аьнна лакх а бенна. 1966 шера 123 центнерага дIакхаьчар. 1940 шера 63 центнер мара ца хиннача метте. ЧIоагIа лакхъеннай баьцадаарий товарность. Беррига чудалаш дола баьцадараш 1940 шерагара 1967 шерага кхачалца йолча хана 1,9-за дукхагIа а хиина, кийчдаьраш 2,7-за дукхагIа хилар.

ТIа-тIа чIоагIагIа дегIаух вай республике комсий бешамаши сомий бешамаши леладелга. 1958 шерагара 1966 шерага кхачалца йолча хана беррига гулбаь сом 2-за соцIа дукхагIа хилар, хIаьта комсаш — 20-за хIана хиланзар аьнна. Сомий бешамаш тIайоза лаьтташ 8,2 эзар гектарагара 13,4 эзар гектарага кхоачаш дукхагIа хиннад, хIаьта комсий бешамаш тIадраш — 8,4 эзар гектарагара 19,3 эзар гектарага кхоачаш.

Социалистически юрта боахам хьабар духьа вартен деррига хацьон лоаттабаьча къовсамо общественни хьайбаш леладелга дегIакхувлара денаш массаза а теркама юкъмоттиге хиннад.

1940 шерагара 1966 шерага кхачалца йолча хана общественни секторера юахан 46 эзар бежангара 152 эзар бежанга кхоачаш дукхагIа хиннад, цу даькъе деттa доахан 12 эзар Iаттагара 49 эзар Iаттага кхоачаш, хьакхарч 15 эзарнетара 138 эзарнетага кхоачаш дукхагIа хиннай, жан гаьзарийн — 280 эзарнетара 568 эзарнета кхоачаш.

Хувиаеннай юртбоахама производства технически база. ХIанз 1214 эзар гектар долча колхозийн совхозийн кхашка болх беш 10 эзар гаргга трактор я 15 гоура шиз бараш лаьрхIача, ялатан чуийцу 1000 гаргга комбайн, лаьтта оахкен кхыйолен доадхане лакха балха еасарле йола машинаш я.

Хьалха дада, юкъоакхкаш хиннача ахархочун къахьегама метте дIаэттай электричество. Хьаттанка электрификаци яь я ялат цIенцар, докъадар, тIадоттар санна йола хала балхий процессаш, хьайбай боахаме шерача масштабах юкъеехувлаш я хий меддара, доакъараш декхара, помещенеш цIеньяра, кхыча балхашта механизаци ю процессаш.

Социалистически индустриализаце эргабаьккхар юрта боахамера къахьегам, колхозни юрта хьахиннай хьалхарча юрта йокхаш ца хиина итташ керда профессеш. Алхха 1962-чен 1966-чен шерашта юкъерча хана республика юрта боахамера лакхера образовани йола специалисташ 1,4-зза юкъера образовани ераш 1,2-зза дукхагIа хиннаб. Беррига а юртбоахама производстве болх бер 3198 специалист ва, цу дахкъе, 1385 агроном 572 зоотехники, 655 инженер, техник, механик, 586 — ветврачи ветфельдшери.

Юрта йоахам дегIабоалабеча юкъе доккха дакъа лаьцад производства новаторашa. Царна юкъера эгтара хьалха цIераш еха ела Социалистически Къахьегама Турпалий Сунженски района «Победа» яхача колхоза председатела нов. В. И. Емельянова, Грозненски района № 3 йолча совхоза директора нов. А. А. Маликова, Назрана района Альти-Юртачa отделене доярка нов. Л. Барохоевай, «Гудермесский» совхоза свинарка М. Цапов, Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза тракторно - полеводчески бригада бригадира Оал. Батеримова, Шелковской района «Шелковский» яхача племовцесовхоза бокхагIа йолча жа Iуний У. Ахмитовен Н. Эсмухамбетовен, Шалы района «Джалка» яхача совхозерча Ш. Аюбовайи Т. Муслиевайи.

Советски Iаьдал латтача шерашка республика колхозхоша хьалдаьд культура итташ цIенош, берий бешамаши яслеши, банеш, чтIе цIенош. ДукхагIа хиннай Iилма - тохкама учреждeнеш.

Хьалха эгтара дукхагIа мехкадигами шейхани бола мохк хиннача Нохч - ГIалгIайчента хIанз доккхал де йиш я школашн библиотекаши дукхагIа хиларах, шиий писателий книжкаех, берригача мехка дукха езенначa Эсамбаев Махьмуда искусствах, бахача пазда хIара итт эзар сага доархIаш вай 13 лор хиларах — Нидерчул 6-за дукхагIа. Турцерчул 4-за дукхагIа, США, Англи, Франци, Япони санна долча дегIадаькхача капитала мехкашкарчул дикка дукхагIа. Юрташкарча библиотекай фонд 2 миллион томал тIех я.

Дика бах тахан кхашкарен фермашкарен къахьегамхой. Сийрдача вахаро къахьегама керда толамаш дахара деган уваьттаду цар. Октябра 50 шу дизара сийна лелаеча яхье доккхагIа дола декхараш тIа а ийца лакхача творчески хьинарца къовсам лоаттабу цар уж кхоачашдар духьа.

Пачхьалкхенга гуразьа дув кIа доххара план 167 процент кхоачашъяьй, мукх йоххара — 100 процент, горох йоххара — 125 процент. Республика ерригача районашa тIехкхоачашъяьй ка бола ялатан доххара план.

Юбилейни шера декхараш кхоачашдар духьа лакхача яхье толамаш дахьад хьайбаш лелаеча фермай болхлоша а.

Ханал хьалха 113 процент кхоачашъяьй тха доххара шера план, фуаш доххара — 102 процент. Соахкарчул лакхагIча темпах доххаш латт дулхи шурен.

ХIанз укх юбилейни шера декхараш кхоачашдар духьа лоаттабу къовсам чакхйоаккхаш а 1968 шера 500 эзар тоннал кIезигагIа доацаш ялат даккхара кIийле кийчъеш а я колхозаши совхозаши.

Шоай ханнахьен йов ца еш тIехьакхача культураш чуэцарах, лаьттанцара йоала продукташ кийчъяра планаш кхоачашъярах, 1-ча ноябрал тIехьа ца доалийташ гуразьа дув ялаташ дIадийна дахарах, бIаьстан юкъе дIаювргIолча ерригача культураштa 15-ча ноябрал тIехьа ца йоалийташ зябь ахарах, общественни хьайбаш дикен дилза доалшн Iаьнгара доахилга Iалашдарах латт декхар.

ЧIоагIа дог тийша хила йиш йолаш да, советски сага хьал-торо айяра Коммунистически партe даим ечa йоакхоина жоп а луш, юртбоахама производства деррига доакъош дIахо сихха дегIаккхулара декхараш толамегIа кхоачашдара юртий партийни организацеша, кхашкарчеи фермашкарчеи къахьегамхоша дола хIана дергхиларах.

«СЕРДАЛО»
3 -гIа агI. 2 ноябрь, 1967 шу.

ХУВЦАДЕННАД ЮРТА СИБАТ

Дукха ба вай республикин Боезамашна Октябрь ах бlаь шу дузача денна динача къахьегна толамашца накъбехка декхаш. Царна я Наурски районн Терский хlахча совхоз хlоллангlин отделин доярка Заврева Зина. Цо ювлавин дукъалшан лахкарча диких лерамашех 3100 килограмм шура хlоиза хош деннадар ца. Иіоцна иеннин шатбо тiюккханача о дир. Хіара iаттагра юкъере вьмзынна 3149 килограмм шура ийнаш.

Октябрь бутт хьийббай продуктивность кlерзгдужа жиду хез, доле а Зинай группорне доезангаре диннахь буси йозикхь шура вlахка а ш.

СУРТА ТIА: хьахахатта доярка З. ЗАВРЕВА.

И. Панова сурт.

М. ЗАНГИЕВ.

1967 ШЕРА 7 НОЯБРЕ гор. ГРОЗНЕ КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕМОНСТРАЦИ ЧАКХЪЯККХАРА ПЛАН

КОЛОННАШ АХАРА ПОРЯДОК

Городской юбилейни комиссия.

ТАХАНАРА УЗБЕКСКИ ССР

ТАШКЕНТ. Узбекистански уляца нуц.

И. Душкино сурт. ТАСС фотохроника.

Доьзал — дешъара

КЕРТТЕРА ТЕРКО ТIАЙОХИЙТАШ

ЧЕХОСЛОВАКИ

ЯПОНИ

Планета кердадараш

ЮБИЛЕЯ СИЙНА

ТУРЦЕРА ДЕЗА ДЕНОШ

ДУКХА БЕРАШ ДОЛЧА НОАНОШТА ДЕННА СОВГIАТАШ

ЛЕНИНСКИ РАЙОНЕ ГIОЛЛА

ОКТЯБРЬСКИ РАЙОНЕ ГIОЛЛА

(Дlахоодар хургда).

МАШАРА ДЕРРИГДУНЕН СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА ДОКУМЕНТАШ

СПОРТ

УНАХЦIЕНОН СПАРТАКИАДА

О. НИКОЛАЕВ.

ХАОТТАМ

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа, хьажа

«Серлаю» газета редакци коллективо, чlоагlа хала а хеташ, дlахоьйт халача лазарах дlакхелча ткъа дукхаха хо шуна «Серлаю» газета редакце болхбо

БОГАТЫРЕВА Берка Лесна

кхалхар, хlаьта цун лезавгl кочам а бу.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гlа этаж).

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж).

«Грозненский рабочий» издательстве типографи.

СФ05382. Заказ № 5100.